

„Началото“ – книга за корените на живата лесовъдска памет

Документалната фотоизложба „Началото. Укрепяване на пороите и залесяване“, инициирана от фотографа Александър Иванов, се състоя на 23 април в къщата музей „Ненко Балкански“ в Казанлък (сн. 1). Тя бе посветена на четири значими годишнини: 150 години от рождението на Феликс Вожли, 120 години от основаването на Бюрото за укрепяване на пороищата и залесяване в Казанлък, 100-годишнината от създаването на висшето лесовъдско образование в България и 100 години от честването на Седмичата на гората. Специален акцент в изложбата бе поставен върху приятелството на Феликс Вожли и Петър Манджуков и посетителите имаха възможността да видят чрез множеството архивни фотографии общите им усилия в името на важната за страната ни кауза по овладяване на ерозията и залесяване. Изложбата включваше и акварели на казанлъшкия художник Радомир Мандов, рисувани на терен в периода 1920 – 1921 г. по поръчка на Бюрото за укрепяване на пороищата и залесяване, както и съвременни снимки на промените в терените и кадри на горите в района днес.

След откриването на фотоизложбата в художествената галерия в града се състоя премиерата на албума „Началото“, със съставител Александър Иванов (сн. 2), в присъствието на проф. д-р Иван Палигоров – председател на Съюза на лесовъдите в България и преподавател в Лесотехническия университет, доц. д-р Евгени Цавков – преподавател по дендрология, доц. д-р Стоян Стоянов – декан на Факултет „Горско стопанство“ на ЛТУ, както и на представители на РДГ – Стара Загора, и ДГС – Казанлък (сн. 3).

В обем от 319 страници книгата включва документални снимки за историята на залесяването в България и борбата с ерозията от началото на

миналия век до наши дни, съвременни фотографии на залесените райони, непубликувани писма и документи от периода 1904 – 1966 г., спомени на Петър Манджуков, монография на български и френски език, частично френскоезично приложение, текстове и фотографии на съставителя Александър Иванов и на консултантите на изданието Петя Големанова и доц. д-р Евгени Цавков. Партньори в реализацията на мащабния проект са Община Казанлък, Лесотехническият университет, Музейната сбирка в град Шипка към ДГС – Казанлък, посветена на началото на укротяването на пороите и залесяването и на съвместната дейност на Вожли и Манджуков, РДГ – Стара Загора, Историческият музей „Искра“ в Казанлък, читалище „Светлина – 1861“ в град Шипка, Държавните архиви в Пловдив, Сливен, София, Кюстендил, Смолян, Музеят на фотографията и съвременните визуални изкуства в Казанлък, Историческият музей в Клисурска и други.

През 1905 г. министърът на земеделието и търговията на България Никола Геннадиев посреща в Пловдив френския лесоинженер Феликс Вожли. Още докато слиза от файтона в село Шипка край Казанлък, чужденецът забелязва оголените, силно ерозирани склонове над селото. Задачата на този „млад, висок, рус, синеок господин“, както го описва Петър Манджуков (един от първите дейци в борбата с ерозията по нашите земи), е да наложи доказателствения френски опит в овладяването на пороищата и залесяването по цялата територия на България. Мисията на Никола Геннадиев да се създадат условия за откриването на първото Бюро за укрепяване на пороищата и залесяване в Казанлък е успешна и за началник на Бюрото е назначен именно Вожли. За период от 6 години той създава четири секции на Бюрото – в

Сливен, Кюстендил, Трън и Карлово. С дейността си в България френският лесоинженер успява за кратко време да овладее тежкото положение с ерозията чрез въвеждането на стегната организация, налагане на дисциплина и строга отчетност, както и неуморна работа на терен. Авторитетът му се дължи не само на неуморните усилия, а и на добродетелите и характера му, които оставят след себе си приятелства до живот. Интересно и забележително е приятелството му с Петър Манджуков, който пише своите спомени за дружбата и съвместната си работа с Вожли в продължение на десетина години, но не успява да ги издаде приживе. Събирането на тези спомени, както и на редица документи, писма, архивни снимки за основаването на първото Бюро за укрепяване и дейността му през годините, за изграждането на първите укрепителни съоръжения и дейността на Вожли у нас, е плод на тригодишен труд. „Настоящата книга фотоалбум има благородна и безпристрастна задача – да покаже и да докосне сърцето и сетивата на всеки от нас за трудностите, всеотдайността и благородството на първите наши залесители – тези, които с всички сили, безкористно са спасявали страната ни“, отбелязва в книгата доц. д-р Евгени Цавков. Албумът е реален документ на една сбъдната мечта – на Феликс Вожли, на Петър Манджуков. Цял век по-късно тази книга е и сбъдната мечта на Александър Иванов, както той сам сподели по време на премиерата. Задълбочените му изследвания и неуморните му усилия са плод на желанието му да направи един достоен и пълноценен албум за българската гора. „Началото“ е именно това – книга за исвторията на българската гора, която трябва да се знае от всеки и да бъде съхранявана за бъдещето.

Борислав БЕЛДЕВ

Снимки: д-р инж. Павел ПАВЛОВ

